Total No. of Questions : 10]

SEAT No. :

PF3043

[Total No. of Pages : 4

[6632]-78

Third Year B.A. LL.B. (Five Year Law Course)

LCC - 0601 : CONSTITUTIONAL LAW - II

(CBCS 2023 Pattern) (Semester - VI)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) *Answer any two questions in Part-A Carrying 15 marks each.*
2) *Answer any three questions in Part-B Carrying 10 marks each.*
3) *Answer Q.No. 10 carrying 10 marks from Part-C as directed.*

PART - A **[2×15=30]**

Q1) Explain various kinds of jurisdiction of Supreme Court of India under the Constitution.

Q2) Discuss the composition, powers and functions of parliament.

Q3) Explain the quasi federal nature of Indian Constitution.

Q4) Discuss the appointment, qualifications, terms of office and powers of Governor under the Indian Constitution with the help of judicial decisions.

P.T.O.

PART - B

[3×10=30]

Q5) Discuss the anti-defection law with help of relevant judicial decisions.

Q6) Discuss the procedure of passing an ordinary bill and money bill.

Q7) Explain the emergency provision under the Indian Constitution.

Q8) Discuss the Constitutional prosions that regulate inter-state trade and commerce in India.

Q9) Explain the structure, powers and functions of panchayat.

PART - C

Q10) Write short notes on (Any Two) **[2×5=10]**

a) Administrative tribunals.

b) Official Language of the Union and States.

c) Impeachment of President.

d) Comptroller & Auditor General of India.

CLWP012101 123.63.142.18 28/04/2026 09:31:33
CLWP012101 123.63.142.18 28/04/2026 09:31:33
CLWP012101 123.63.142.18 28/04/2026 09:31:33

APR 2026

Total No. of Questions : 10]

PF3043

[6632]-78

Third Year B.A. LL.B. (Five Year Law Course)

LCC - 0601 : CONSTITUTIONAL LAW - II

(CBCS 2023 Pattern) (Semester - VI)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना :-
1) भाग–अ मधील प्रत्येकी 15 गुणांच्या कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या.
2) भाग–ब मधील प्रत्येकी 10 गुणांच्या कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे द्या.
3) निर्देशानुसार भाग–क मधील प्रश्न क्र. 10 चे उत्तर द्या.

भाग–अ **[2×15=30]**

प्र.1) भारतीय संविधानानुसार सर्वोच्च न्यायालयाच्या विविध प्रकारच्या अकिधकार क्षेत्रांचे स्पष्टीकरण द्या.

प्र.2) संसदेची रचना, अधिकार आणि कार्ये यावर चर्चा करा.

प्र.3) भारतीय संविधानाचे अर्धसंघीय स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.4) भारतीय संविधानाअंतर्गत राज्यपालाची नियुक्ती, पात्रता, कार्यकाळ आणि अधिकार यावर न्यायनिर्णयांच्या साहाय्याने चर्चा करा.

CLWP013411 117.247.80.52 28/04/2026 09:29:39

भाग-ब

[3×10=30]

प्र.5) संबंधित न्यायालयीन निर्णयांच्या साहाय्याने पक्षांतर बंदी कायद्यावर चर्चा करा.

प्र.6) सामान्य विधेयक आणि धन विधेयक मंजूर करण्याच्या प्रक्रियेवर चर्चा करा.

प्र.7) भारतीय संविधानातील आणीबाणीच्या तरतुदी स्पष्ट करा.

प्र.8) भारतीय संविधानाअंतर्गत आंतरराज्य व्यापार आणि वाणिज्यावर नियंत्रण ठेवणाऱ्या तरतुदींबद्दल चर्चा करा.

प्र.9) पंचायतीची रचना, अधिकार आणि कार्य स्पष्ट करा.

भाग-क

प्र.10) संक्षिप्त टीपा लिहा. (कोणतेही दोन) [2×5=10]

अ) प्रशासनिक न्यायाधिकरणे

ब) केंद्र आणि राज्यांची राजभाषा

क) राष्ट्रपती महाभियोग

ड) भारताचे महालेखापरीक्षक

CLWP013411 117.247.80.52 28/04/2026 09:29:39

APR 2026

Total No. of Questions : 10]

SEAT No. :

PF2416

[Total No. of Pages : 4

[6632]-79

T.Y.B.A.LL.B.

LCC 0602 : LAW OF CONTRACT - II

(2023 Pattern) (Semester - VI)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) *Answer any two questions from Part A. Each question in Part A is for 15 marks.*
2) *Answer any three questions from Part B. Each question in Part B is for 10 marks.*
3) *Answer any two questions from Part C. Each question in Part C is for 5 marks.*

CLWP012101 123.63.142.18 30/04/2026 09:33:03

PART - A **[2×15=30]**

Q1) Explain the relationship between partners and third parties and the extent of a partner's authority.

Q2) Discuss implied conditions and warranties and the rule of caveat emptor with exceptions.

Q3) Discuss the various modes of dissolution of a firm and explain the legal consequences of dissolution.

Q4) Define an unpaid seller and explain his rights against the goods and the buyer.

P.T.O.

PART - B

[3×10=30]

Q5) Explain the concept of a Contract of Indemnity. Discuss its essential elements, nature and extent of liability of the indemnifier, with relevant examples.

Q6) Define a Contract of Guarantee. Explain its essential elements and kinds of guarantees, with suitable examples.

Q7) Define a Contract of Bailment. Discuss the rights and duties of the bailor and bailee under the Indian Contract Act, 1872.

Q8) Explain the rights, duties and liabilities of an agent towards the principal and third parties.

Q9) Distinguish between Sale and Agreement to Sell. Discuss the effect of perishing of goods in both cases.

PART - C

Q10) Answer any Two of the following. **[2×5=10]**

a) Contract of Pledge

b) Admission & Expulsion of a Partner

c) Contract of Agency

d) Rights and Duties of the Pawnee

ⓘⓘⓘⓘ

CLWP012101 123.63.142.18 30/04/2026 09:33:03

APR 2026

Total No. of Questions : 10]

PF2416

[6632]-79

T.Y. B.A.LL.B.

LCC 0602 : LAW OF CONTRACT - II

(2023 Pattern) (Semester - VI)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3 तास]* *[एकूण गुण : 70*

सूचना :- 1) भाग–अ मधील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या. भाग–अ मधील प्रत्येक प्रश्न 15 गुणांसाठी आहे.

2) भाग–ब मधील कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे द्या. भाग–ब मधील प्रत्येक प्रश्न 10 गुणांचा आहे.

3) भाग–क मधील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या. भाग–क मधील प्रत्येक प्रश्न 5 गुणांचा आहे.

भाग–अ [2×15=30]

प्र.1) भागीदार आणि तृतीय पक्ष यांच्यातील संबंध आणि भागीदाराच्या अधिकाराची व्याप्ती स्पष्ट करा.

प्र.2) गर्भित अटी व हमी यांची चर्चा करा आणि 'कॅव्हेट एम्प्टर' (Caveat Emptor-खरेदीदाराने सावध राहावे) या नियमाचे अपवादांसह सविस्तर स्पष्टीकरण करा.

प्र.3) भागीदारी संस्थेच्या विसर्जनाच्या विविध पद्धती स्पष्ट करा आणि विसर्जनाचे कायदेशीर परिणाम सांगा.

प्र.4) अदत्त विक्रेता (Unpaid Seller) ची व्याख्या द्या आणि त्याचे मालावरील तसेच खरेदीदाराविरूद्धचे अधिकार स्पष्ट करा.

CLWP012101 123.63.142.18 30/04/2026 09:33:03

भाग–ब

[3×10=30]

प्र.5) 'नुकसान भरपाई करार' (Contract of Indemnity) ही संकल्पना स्पष्ट करा. त्याचे आवश्यक घटक, स्वरूप आणि नुकसान भरपाई देणाऱ्याचे (Indemnifier) दायित्व व त्याची व्याप्ती योग्य उदाहरणांसह स्पष्ट करा.

प्र.6) 'हमी करार' (Contract of Guarantee) ची व्याख्या द्या. त्याचे आवश्यक घटक आणि हमीचे विविध प्रकार योग्य उदाहरणांसह स्पष्ट करा.

प्र.7) 'निक्षेप करार' (Contract Bailment) ची व्याख्या द्या. भारतीय करार कायदा, 1872 अंतर्गत 'निक्षेपक' (Bailor) आणि 'निक्षेपित' (Bailee) यांचे अधिकार व कर्तव्ये स्पष्ट करा.

प्र.8) एजंट (Agent) आणि प्रमुख (Principal) तसेच तृतीय पक्षांप्रती एजंटचे अधिकार, कर्तव्ये आणि दायित्वे स्पष्ट करा.

प्र.9) 'विक्री' (Sale) आणि 'विक्रीचा करार' (Agreement to Sell) यांमधील फरक स्पष्ट करा. दोन्ही प्रकरणांमध्ये मालाचा नाश (Perishing of Goods) झाल्यास त्याचे काय परिणाम होतात, ते स्पष्ट करा.

भाग–क

प्र.10) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या. [2×5=10]

अ) तारण करार

ब) भागीदाराचा प्रवेश आणि निष्कासन

क) प्रतिनिधी करार

ड) तारण–ग्रहीत्याचे अधिकार व कर्तव्ये

ⓘⓘⓘⓘ

CLWP012101 123.63.142.18 30/04/2026 09:33:03

APR 2026

Total No. of Questions : 10]

SEAT No. :

PF-3044

[Total No. of Pages : 4

[6632]-80
Third Year B.A. LL.B.
LCC-0603 : FAMILY LAW - II
(2023 Pattern) (CBCS) (Semester - VI)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) *Answer any two questions from Part A. Each question in Part A is for 15 marks.*
2) *Answer any three questions from Part B. Each question in Part B is for 10 marks.*
3) *Answer any two questions from Part C. Each question in Part C is for 5 marks.*

CLVP012101 [6632]-80 06/05/2026 09:29:56

PART - A [2 × 15 = 30]

Q1) Define 'Domicile'. Explain in detail the modes of acquisition of domicile under the Indian Succession Act, 1925.

Q2) Write in detail rules of intestate succession applicable to Hanafi Sunnis.

Q3) Critically evaluate the rules of succession applicable in case of male Hindu dying intestate.

Q4) Discuss in detail provisions relating to void bequests under Indian Succession Act, 1925.

PART - B [3 × 10 = 30]

Q5) Differentiate between privileged and unprivileged Wills under Indian Succession Act, 1925.

Q6) Explain the essential features of *Hiba*. Enumerate different types of *Hiba* under Muslim Law.

Q7) Discuss the rights of parents and lineal descendant under law of succession applicable to Christian and Parsis dying intestate.

P.T.O.

Q8) Discuss the provisions relating to *Wasiyyat* under Muslim law.

Q9) What is coparcenary property? Differentiate between separate and coparcenary property under Hindu Law.

PART - C **[2 × 5 = 10]**

***Q10)* Answer ANY TWO of the following with reasons.**

a) A testator bequeathed a property to 'X' with a condition that if 'X' married 'B', the property will go 'Y'. 'X' marries 'B', but later divorces 'B'. Who is entitled to this property bequeathed by the testator?

b) Razia, a Muslim female creates *waqf* of her property in the month of January 2026. The *waqf* was created by her within three years of converting to Islam. Discuss the validity of this *Waqf.*

c) Zubeida, a Parsi female dies intestate leaving behind her widower, her pre deceased son's widows and her mother. Who will be entitled to inherit her property and in what proportion?

d) Surabhi, a female Hindu, dies intestate leaving behind her husband, her mother and her mother in law. Who will inherit her property, if the property was gified to her by her father?

CLWP012101 123.63.142.18 06/05/2026 09:29:56

APR 2026

Total No. of Questions : 10]

PF-3044

[6632]-80
Third Year B.A. LL.B.
LCC-0603 : फॅमिली लॉ - II
(2023 Pattern) (CBCS) (Semester - VI)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना :
1) *भाग अ मधील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. भाग अ मधील प्रत्येक प्रश्न 15 गुणांसाठी आहे.*
2) *भाग ब मधील कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. भाग ब मधील प्रत्येक प्रश्न 10 गुणांचा आहे.*
3) *भाग क मधील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. भाग क मधील प्रत्येक प्रश्न 5 गुणांसाठी आहे.*

भाग - अ [2 × 15 = 30]

प्रश्न 1) 'अधिवास' (Domicile) ची व्याख्या करा. भारतीय उत्तराधिकार अधिनियम, 1925 अंतर्गत अधिवास संपादन करण्याच्या पद्धती तपशीलवार स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) हनाफी सुन्नींना लागू असलेल्या विना मृत्युपत्र वारसाहक्काचे नियम तपशीलवार लिहा.

प्रश्न 3) विना मृत्युपत्र मयत पावलेल्या पुरूष हिंदू व्यक्तीला लागू असलेल्या वारसाहक्काच्या नियमांचे चिकित्सकपणे मूल्यांकन करा.

प्रश्न 4) भारतीय उत्तराधिकार कायदा, 1925 अंतर्गत मृत्युपत्रातील रद्दबातल तरतुदींबाबत (Void Bequests) तपशीलवार चर्चा करा.

भाग - ब [3 × 10 = 30]

प्रश्न 5) भारतीय उत्तराधिकार अधिनियम, 1925 अंतर्गत विशेषाधिकार प्राप्त (Privileged Will) आणि विना-विशेषाधिकार (Unprivileged Wills) प्राप्त मृत्युपत्रांमधील फरक स्पष्ट करा.

प्रश्न 6) हिबाची आवश्यक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. मुस्लिम कायद्यांतर्गत हिबाच्या विविध प्रकारांची गणना करा.

प्रश्न *7)* विना–मृत्युपत्र मयत पावलेल्या ख्रिश्चन आणि पारशी व्यक्तींना लागू असलेल्या वारसाहक्काच्या कायद्यानुसार पालक आणि वंशजांच्या (lineal descendants) हक्कांची चर्चा करा.

प्रश्न *8)* मुस्लिम कायद्यांतर्गत वसियत संबंधित तरतुदींची चर्चा करा.

प्रश्न *9)* सहदायिका मालमत्ता म्हणजे काय? हिंदू कायद्यानुसार स्वतंत्र आणि सहदायिका मालमत्तेतील फरक लिहा.

भाग – क **[2 × 5 = 10]**

प्रश्न *10)* खालीलपैकी कोणतेही दोन कारणे देऊन सोडवा :

अ) मृत्युपत्र करणाऱ्याने मालमत्ता 'क्ष' ला या व्यक्तीला या अटीसह दिली की जर 'क्ष' ने 'ब' शी लग्न केले तर मालमत्ता 'य' या व्यक्तीला मिळेल. 'क्ष' ने 'ब' शी लग्न केले, पण नंतर 'ब' ला घटस्फोट दिला. मृत्युपत्र करणाऱ्याने 'क्ष' च्या लाभात दिलेल्या या मालमत्तेवर कोणाचा हक्क आहे?

ब) रझिया या मुस्लिम महिलेने जानेवारी 2026 मध्ये आपली मालमत्ता वक़्फ़ला दिली. इस्लाम धर्म स्वीकारल्यानंतर तीन वर्षांत तिने अशा प्रकारे वक़्फ़ला मिळकत दिली होती. या वक्फच्या वैधतेची चर्चा करा.

क) झुबेदा ही पारशी महिला विना मृत्युपत्र पावली. तिच्या मागे तिचा विधुर पती, तिच्या पुर्वामृत मुलाची विधवा पत्नी आणि तिची आई असे नातेवाईक होते. तिची मालमत्ता कोणाला आणि किती प्रमाणात मिळेल?

ड) सुरभि ही एक हिंदू महिला विना मृत्युपत्र मयत पावली. तिच्या पश्चात तिचा विधुर पती, तिची आई आणि सासू असे नातेवाईक आहेत. तिच्या वडिलांकडून तिला दान म्हणून मिळालेल्या मालमत्तेचे वारस कोण असेल?

CLWP012101
123.63.142.18 06/05/2026 09:22:56

APR 2026

Total No. of Questions : 10]

SEAT No. :

PF-2417

[Total No. of Pages : 4

[6632]-81
T.Y. B.A. LL.B.
(Third Year of Five Years Law Course)
LCC-0604 : Jurisprudence
(2023 Pattern) (Semester - VI)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) *Answer any two questions from Part A. Each question in Part A is for 15 marks.*
2) *Answer any three questions from Part B. Each question in Part B is for 10 marks.*
3) *Answer any two questions from Part C. Each question in Part C is for 5 marks.*

CLWP012101 123.63.142.118 08/05/2026 09:30:39

PART - A

[2 × 15 = 30]

Q1) Define Law. What are the characteristics, purposes and classification of law? Elaborate briefly the relationship between law and morality.

Q2) Critically analyse 'Custom' as a source of Law with the help of suitable illustrations.

Q3) State etaboratetythe John Austin's theory of positivism.

Q4) Explain Kelsen's Pure Theory of Law with reference to its main features such as the Grundnorm and hierarchy of norms. Discuss its importance.

PART - B

[3 × 10 = 30]

Q5) Define Jurisprudence. Elaborate the meaning, nature and utility of Jurisprudence.

Q6) Explain American Realism under the Realist School of Law. Discuss its main features and contribution to legal thought.

Q7) Examine critically the Feminist Legal theory in Jurisprudence.

Q8) Discuss the theory propounded by Roscoe Pound for advocating the Sociological school of law.

Q9) What are the meaning of Wrong, Duty and Right? Elaborately discuss the characteristics of Legal Rights along with different theories of Legal Rights.

P.T.O.

PART - C

Q10) **Write Short Notes on Any two of the following :** **[2 × 5 = 10]**

a) Dead persons

b) Liability of Corporations

c) Bentham

d) Doctrine of Stare Decisis

◆ ◆ ◆

CLWP012101
123.63.142.18 08/05/2026 09:30:39

APR 2026

Total No. of Questions : 10]

PF-2417

[6632]-81

T.Y. B.A. LL.B.

(Third Year of Five Years Law Course)

LCC-0604 : Jurisprudence

(2023 Pattern) (Semester - VI)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना :

1) *भाग अ मधील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. भाग अ मधील प्रत्येक प्रश्न 15 गुणांसाठी आहे.*
2) *भाग ब मधील कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. भाग ब मधील प्रत्येक प्रश्न 10 गुणांचा आहे.*
3) *भाग क मधील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. भाग क मधील प्रत्येक प्रश्न 5 गुणांसाठी आहे.*

भाग - अ **[2 × 15 = 30]**

प्रश्न 1) कायद्याची व्याख्या करा. कायद्याची वैशिष्ट्ये, उद्देश आणि वर्गीकरण काय आहे? कायदा आणि नैतिकता यांच्यातील संबंध थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) योग्य उदाहरणांच्या मदतीने कायद्याचा स्रोत म्हणून 'प्रथा' (Custom) चे समीक्षात्मक विश्लेषण करा.

प्रश्न 3) जॉन ऑस्टिनचा प्रत्यक्षवादाचा सिद्धांत (theory of positivism) सविस्तरपणे मांडा.

प्रश्न 4) केल्सेनच्या कायद्याच्या शुद्ध सिद्धांताचे, 'ग्रुंडनॉर्म' आणि 'मानकांची पदानुक्रम' यांसारख्या मुख्य वैशिष्ट्यांच्या संदर्भात स्पष्टीकरण द्या. त्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.

भाग - ब **[3 × 10 = 30]**

प्रश्न 5) न्यायशास्त्राची व्याख्या करा. न्यायशास्त्राचा अर्थ, स्वरूप आणि उपयोगिता सविस्तरपणे स्पष्ट करा.

प्रश्न 6) कायद्याच्या वास्तववादी संप्रदायाअंतर्गत अमेरिकन वास्तववादाचे स्पष्टीकरण द्या. त्याची मुख्य वैशिष्ट्ये आणि कायदेविषयक विचारांमधील त्याचे योगदान यावर चर्चा करा.

प्रश्न 7) न्यायशास्त्रातील स्त्रीवादी कायदेशीर सिद्धांताचे समीक्षात्मक परीक्षण करा.

प्रश्न 8) कायद्याच्या समाजशास्त्रीय विचारसरणीचे समर्थन करण्यासाठी रॉस्को पाउंड यांनी मांडलेल्या सिद्धांतावर चर्चा करा.

प्रश्न 9) चूक, कर्तव्य आणि हक्क (Wrong, Duty and Right) यांचा अर्थ काय आहे? कायदेशीर हक्कांच्या वैशिष्ट्यांवर आणि कायदेशीर हक्कांच्या विविध सिद्धांतांवर सविस्तर चर्चा करा.

CLWP012101 123.63.142.18 08/05/2026 09:30:39

भाग – क

प्रश्न *10)* खालीलपैकी कोणत्याही दोन विषयांवर संक्षिप्त टिपा लिहा : **[2 × 5 = 10]**

अ) मृत व्यक्ती

ब) कॉर्पोरेशन्सची जबाबदारी

क) बेंथम

ड) स्टेर डेसिसिसचे तत्त्व

◆ ◆ ◆

CLWP012101
123.63.142.18 08/05/2026 09:30:39

Total No. of Questions : 10]

SEAT No. :

PF-2418

[Total No. of Pages : 4

[6632]-82
B.A. LL.B.
(Third Year of Five Year Law Course)
LDSE-0605 : ELECTION LAWS
(2023 Pattern) (CBCS) (Semester - VI)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) *Answer any two questions from Part 'A'. Each question in part A is for 15 marks.*
2) *Attempt any three questions from Part 'B'. Each question in part B is for 10 marks.*
3) *Attempt any two questions from Part 'C'. Each question in part C is for 5 marks.*

PART - A [2 × 15 = 30]

Q1) Discuss the historical development of election laws in India with reference to the Government of India Act, 1935.

Q2) Discuss the powers, functions and independence of the Election Commission of India.

Q3) Explain the Constitutional provisions relating to the election of the President and Vice- President of India.

Q4) Explain the concept of election disputes and election petitions under the Representation of the People Act, 1951, with special reference to the jurisdiction of the High Court.

PART - B [3 × 10 = 30]

Q5) Discuss the scope and significance of Article 329 of the Constitution in the light of the judgment in *Mohinder Singh Gill v. Chief Election Commissioner, AIR 1978 SC 851*, with special reference to the prohibition on judicial intervention in election matters.

P.T.O.

Q6) Explain the role of the Supreme Court in bringing about electoral reforms, with special reference to *Indira Nehru Gandhi v. Raj Narain* (1975) *Supp SCC 1* and *Lily Thomas* **v.** *Union of India* **(2013)** ***7 SCC 653.***

Q7) Explain the concept of delimitation of constituencies. Discuss the statutory provisions governing delimitation and explain the constitutional bar on judicial interference in delimitation matters.

Q8) Explain the process of preparation, revision, and correction of electoral rolls and discuss the procedure for filing claims and objections.

Q9) Explain the process of nomination, scrutiny, and withdrawal of candidature under the election law. Discuss the significance of disclosure of criminal antecedents, assets, and educational qualifications, with reference to *People's Union for Civil Liberties v. Union of India, (2003) 4 SCC 399.*

PART - C **[2 × 5 = 10]**

***Q10)* Write a short note on (Any two) :**

a) The modes of election, with special reference to the system of proportional representation.

b) Election symbols and the role of the Election Commission of India.

c) The Model Code of Conduct, highlighting its evolution and importance.

d) Voting rights and methods, with special reference to assistance provided to blind and illiterate voters.

CLWP014301 14.143.170.4 11/05/2026 09:42:36 14

APR 2026

Total No. of Questions : 10]

PF-2418

[6632]-82

B.A. LL.B.

(Third Year of Five Year Law Course)

LDSE-0605 : निवडणूक कायदा

(2023 Pattern) (CBCS) (Semester - VI)

(मराठी रूपांतर)

CLWP014301 14.143.170.4 11/05/2026 09:42:36 14

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना :
1) *भाग अ मधील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. भाग अ मधील प्रत्येक प्रश्न 15 गुणांचा आहे.*
2) *भाग ब मधील कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. भाग ब मधील प्रत्येक प्रश्न 10 गुणांचा आहे.*
3) *भाग क मधील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. भाग क मधील प्रत्येक प्रश्न 5 गुणांचा आहे.*

भाग - अ **[2 × 15 = 30]**

प्रश्न 1) भारत सरकार अधिनियम, 1935 च्या संदर्भात भारतातील निवडणूक कायद्यांच्या ऐतिहासिक विकासाची चर्चा करणे

प्रश्न 2) भारतीय निवडणूक आयोगाचे अधिकार, कार्ये आणि स्वातंत्र्य यांची चर्चा करणे.

प्रश्न 3) भारताचे राष्ट्रपती आणि उपराष्ट्रपती यांच्या निवडणुकीशी संबंधित घटनात्मक तरतुदी स्पष्ट करणे.

प्रश्न 4) लोकप्रतिनिधी कायदा, 1951 अंतर्गत निवडणूक विवाद आणि निवडणूक याचिकांची संकल्पना उच्च न्यायालयाच्या कार्यक्षेत्राच्या विशेष संदर्भात स्पष्ट करा.

भाग - ब **[3 × 10 = 30]**

प्रश्न 5) *मोहिंदर सिंग गिल विरुद्ध मुख्य निवडणूक आयुक्त AIR 1978 SC 851* मधील निकालाच्या प्रकाशात घटनेच्या अनुच्छेद 329 च्या व्याप्तीची आणि महत्त्वाची चर्चा करा, निवडणुकीच्या बाबींमध्ये न्यायालयीन हस्तक्षेपावर मनाई करण्याच्या विशेष संदर्भात.

प्रश्न 6) *इंदिरा नेहरू गांधी विरुद्ध राज नारायण (1975) सुप एससीसी 1 आणि लिली थॉमस विरुद्ध युनियन ऑफ इंडिया (2013) 7 एससीसी 653* च्या विशेष संदर्भासह निवडणूक सुधारणा घडवून आणण्यात सर्वोच्च न्यायालयाची भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न *7)* मतदारसंघांच्या सीमांकनाची संकल्पना स्पष्ट करा. परिसीमन नियंत्रित करणाऱ्या वैधानिक तरतुदींची चर्चा करा आणि परिसीमन प्रकरणांमध्ये न्यायालयीन हस्तक्षेपावरील घटनात्मक बंधनाचे स्पष्टीकरण द्या.

प्रश्न *8)* मतदार याद्या तयार करणे, पुनरावलोकन करणे आणि दुरुस्तीची प्रक्रिया स्पष्ट करणे आणि दावे आणि हरकती दाखल करण्याच्या प्रक्रियेवर चर्चा करणे.

प्रश्न *9)* निवडणूक कायद्यांतर्गत उमेदवारी, छाननी आणि उमेदवारी मागे घेण्याची प्रक्रिया स्पष्ट करा. *पीपल्स युनियन फॉर सिव्हिल लिबर्टीज विरुद्ध युनियन ऑफ इंडिया, (2003) 4 एससीसी 399* च्या संदर्भात गुन्हेगारी पूर्वेतिहास, मालमत्ता आणि शैक्षणिक पात्रतेच्या प्रकटीकरणाच्या महत्त्वावर चर्चा करा.

भाग – क **[2 × 5 = 10]**

प्रश्न *10)* यावर एक संक्षिप्त टीप लिहा (कोणतेही दोन) :

अ) प्रमाणशीर प्रतिनिधित्व प्रणालीच्या विशेष संदर्भासह निवडणुकीच्या पद्धती.

ब) निवडणूकचिन्हे आणि भारतीय निवडणूक आयोगाची भूमिका.

क) आदर्श आचारसंहितेचा विकास आणि महत्त्व अधोरेखित करणे.

ड) अंध व निरक्षर मतदारांना पुरविल्या जाणाऱ्या मदतीच्या विशेष संदर्भासह मूलभूत अधिकार व पद्धती.

CLWP014301 14.143.170.4 11/05/2026 09:42:36 14

2A

APR 2026

Total No. of Questions : 10]

SEAT No. :

PF-2419

[Total No. of Pages : 4

[6632]-83
B.A. LL.B.
(Third Year of Five Year Law Course)
LDSE-0606 : INSURANCE LAW
(2023 Pattern) (CBCS) (Semester - VI)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) *Answer any two questions from Part A. Each question in Part A is for 15 marks.*
2) *Answer any three questions from Part B. Each question in Part B is for 10 marks.*
3) *Answer any two from Part C. Each question in Part C is for 5 Marks.*

PART - A [2 × 15 = 30]

Q1) What is insurance? Explain the historical development of insurance law in India.

Q2) Explain the Principle of Utmost Good Faith in the light of the contract of insurance.

Q3) What is Contract of Insurance? Discuss the formation of an insurance contract in detail.

Q4) What is Life Insurance? Explain the kinds of Life insurance in detail.

PART - B [3 × 10 = 30]

Q5) Elaborate on the Principle of Indemnity in the light of contract of insurance.

Q6) Define Marine Insurance. Discuss the essentials and types of marine insurance in detail.

CLWP03411 14.140.40.14 11/05/2026 09:34:13 14

Q7) What is Motor Vehicle Insurance? Explain the scheme of compulsory insurance. Elaborate on categories of offences under Motor Vehicle Act, 1988.

Q8) Explain National Agriculture Insurance Scheme in detail.

Q9) Elaborate on Ethical considerations in insurance practices.

PART - C **[2 × 5 = 10]**

***Q10)* Write short notes on any TWO :**

a) Insurable Interest

b) Risks

c) Premium

d) Health insurance

e) Fire insurance

⌘⌘⌘

CLWP013411 14.140.40.14 11/05/2026 09:34:13 14

CLWP013411 14.140.40.14 11/05/2026 09:34:13 14

CLWP013411 14.140.40.14 11/05/2026 09:34:13 14

APR 2026

Total No. of Questions : 10]

PF-2419

[6632]-83

B.A. LL.B.

(Third Year of Five Year Law Course)

LDSE-0606 : INSURANCE LAW

(2023 Pattern) (CBCS) (Semester - VI)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना :

1) भाग अ मधील कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. भाग अ मधील प्रत्येक प्रश्नासाठी 15 गुण आहेत.

2) भाग ब मधील कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा. भाग ब मधील प्रत्येक प्रश्नासाठी 10 गुण आहेत.

3) भाग क मधील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या. भाग क मधील प्रत्येक प्रश्नाला 5 गुण आहेत.

भाग - अ [2 × 15 = 30]

प्रश्न *1)* विमा म्हणजे काय? भारतातील विमा कायद्यांचा ऐतिहासिक विकास स्पष्ट करा.

प्रश्न *2)* विमा कराराच्या संदर्भात 'अत्यंत सद्भावनेचे तत्त्व' (Principle of Utmost Good Faith) स्पष्ट करा.

प्रश्न *3)* विमा करार म्हणजे काय? विमा कराराच्या निर्मितीची सविस्तर चर्चा करा.

प्रश्न *4)* जीवन विमा म्हणजे काय? जीवन विम्याचे प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.

भाग - ब [3 × 10 = 30]

प्रश्न *5)* विमा कराराच्या संदर्भात 'नुकसानभरपाईच्या तत्त्वाचे' (Principle of Indemnity) सविस्तर विवेचन करा.

प्रश्न *6)* सागरी विम्याची (Marine Insurance) व्याख्या करा. सागरी विम्याचे आवश्यक घटक आणि प्रकार यांची सविस्तर चर्चा करा.

CLWP012101 123.63.142.18 11/05/2026 09:28:43

प्रश्न 7) मोटार वाहन विमा म्हणजे काय? 'सक्तीच्या विम्याची' योजना स्पष्ट करा. मोटार वाहन कायदा, 1988 अंतर्गत येणाऱ्या गुन्ह्यांच्या श्रेणींचे सविस्तर विवेचन करा.

प्रश्न 8) 'राष्ट्रीय कृषी विमा योजना' सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 9) विमा व्यवहारांमधील नैतिक बाबींचे सविस्तर विवेचन करा.

भाग – क **[2 × 5 = 10]**

प्रश्न 10) कोणत्याही दोन विषयांवर संक्षिप्त टीपा लिहा.

अ) विमायोग्य हितसंबंध (Insurable Interest)

ब) जोखमी (Risks)

क) विमा हप्ता (Premium)

ड) आरोग्य विमा

इ) अग्नी विमा

⌘⌘⌘

CLWP012101 123.63.142.18 11/05/2026 09:28:43

APR 2026

Total No. of Questions : 10]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PF-2420

[6632]-84

T.Y. B.A.LL.B.

(Third Year of Five Year Law Course)

LDSE-0607 : PENOLOGY AND VICTIMOLOGY

(2023 Pattern) (CBCS) (Semester - VI)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) *All parts are compulsory.*
2) *Attempt any two question from part A, three questions from part B, and two questions from part C.*
3) *Figures to right indicate full marks.*

PART - A **[2 × 15 = 30]**

Q1) "Penology is a discourse about Punishment. It is the study of punishment in relation to crime and the derivative meaning is the study of prisons". Discuss in the light to nature and Scope of Penology.

Q2) Discuss the general justifying aim of Punishment in the light of theories of Punishment.

Q3) Define the concept and object of Parole. Explain the role of Parole Board with regards to decision to release a prisoner on Parole.

Q4) Discuss in detail the crime control mechanism and its significance in criminal justice system.

P.T.O.

PART - B

[3 × 10 = 30]

Q5) Explain the types of prison and prisoners. Discuss in detail the problems of prisons.

Q6) Discuss the various legal functions of the police.

Q7) Open air prisons play an important role in the scheme of reformation of a prisoner which has to be one of the desideratum of prison management. Discuss.

Q8) Discuss the importance of Victimology as an emerging branch of Criminology. Explain the various impacts of Victimization on the victims of crime.

Q9) Explain in detail the victims' rights under constitution of India with landmark judgements.

PART - C

[2 × 5 = 10]

***Q10)* Write Short Notes on : (Any two)**

a) Police Reforms

b) Solitary Confinement

c) Legal Assistance to the Victims

d) Parole Violation

e) NHRC guidelines on Police-Public Relations.

⌘⌘⌘

APR 2026

Total No. of Questions : 10]

PF-2420

[6632]-84
T.Y. B.A.LL.B.
(Third Year of Five Year Law Course)
LDSE-0607 : PENOLOGY AND VICTIMOLOGY
(2023 Pattern) (CBCS) (Semester - VI)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना :
1) *सर्व भाग अनिवार्य आहेत.*
2) *भाग अ मधून कोणतेही दोन प्रश्न, भाग ब मधून तीन प्रश्न, आणि भाग क मधून दोन प्रश्न सोडवा.*
3) *उजवीकडे दाखवलेले आकडे पूर्ण गुण सूचित करतात.*

भाग - अ [2 × 15 = 30]

प्रश्न *1)* "शिक्षा शास्त्र म्हणजे शिक्षा बाबतचा अभ्यास आहे. हा गुन्ह्याशी संबंधित शिक्षेचा अभ्यास आहे. आणि व्युत्पन्न अर्थ म्हणजे तुरुंगांचा अभ्यास होय." शिक्षा शास्त्राच्या स्वरूप आणि क्षेत्राच्या प्रकाशात यावर चर्चा करा.

प्रश्न *2)* शिक्षेच्या सिद्धांतांच्या प्रकाशात शिक्षेचे सर्वसाधारण औचित्यपूर्ण उद्दीष्ट यावर चर्चा करा.

प्रश्न *3)* परोल संकल्पना आणि उद्दीष्ट परिभाषित करा. कैद्याला परोलवर सोडण्याच्या निर्णयासाठी परोल बोर्डाची भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न *4)* गुन्हे नियंत्रणाची यंत्रणा आणि फौजदारी न्याय व्यवस्थेतील तिचे महत्त्व यांची सविस्तर चर्चा करा.

भाग – ब [3 × 10 = 30]

प्रश्न 5) तुरुंगांचे प्रकार आणि कैद्यांचे प्रकार स्पष्ट करे. तुरुंगांशी संबंधित समस्या सविस्तर चर्चा करा.

प्रश्न 6) पोलिसांचे विविध कायदेशीर कार्य यावर चर्चा करा.

प्रश्न 7) आजीवन कारावास हा नियम आहे आणि मृत्युदंड हा अपवाद आहे. 'अत्यंत दुर्मिळ प्रकरण' या तत्त्वाची स्पष्टीकरण द्या. विशेषतः भारताच्या सर्वोच्च न्यायालयाच्या अलीकडील निर्णयाच्या संदर्भात.

प्रश्न 8) अपराधशास्त्राच्या उदयोन्मुख शाखा म्हणून पीडितशास्त्राचे महत्त्व चर्चा करा. अपराधाच्या पीडितावर होणाऱ्या विविध परिणामांचे स्पष्टीकरण करा.

प्रश्न 9) भारताच्या संविधानांतर्गत पीडितांचे अधिकार, तसेच या संदर्भातील महत्त्वपूर्ण न्यायनिवाडे यांचा सविस्तर उलगडा करा.

भाग – क [2 × 5 = 10]

प्रश्न 10) संक्षिप्त टिप्पण्या लिहा. (कोणत्याही दोन)

अ) पोलिस सुधारणा

ब) एकांतवास

क) पीडितांना कायदेशीर मदत

ड) पॅरोलचा भंग

इ) पोलिस–जनता संबंधांवरील एनएचआरसी मार्गदर्शक तत्त्वे

⌘⌘⌘

CLWP012101 123.63.142.18 11/05/2026 09:29:45

APR 2026

Total No. of Questions : 10]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PF-2421

[6632]-85

T. Y. B.A. LL.B.

(Third Year of Five Year Law Course)

LDSE-0608 : COMPARATIVE CONSTITUTIONS

(2023 Pattern) (CBCS) (Semester - VI)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) *Answer any TWO questions from Part A. Each question in Part A is for 15 marks.*
2) *Answer any THREE questions from Part B. Each question in Part B is for 10 marks.*
3) *Answer Question No.10 from Part C as directed. The Question No.10 is for 10 marks.*

PART - A [2 × 15 = 30]

Q1) Define the term 'Federalism'. Trace the historical evolution from Competitive federalism to Cooperative federalism in the U.S. and India.

Q2) 'Why are constitutions given liberal interpretation, and what are the limitations of liberal interpretation? Discuss some significant instances of interpretation of the Indian Constitution.

Q3) What is meant by justiciability of a written constitution? Elaborate upon the justiciability of the constitutions of France, China and India.

Q4) Why do written constitutions require amending? Explain the amending powers as under the constitutions of the U.S., Australia and India.

PART - B [3 × 10 = 30]

Q5) Why are foreign precedents relevant in interpreting the Indian Constitution? Discuss some landmark instances where foreign precedents were rejected by Indian Supreme Court in interpreting the Indian Constitution.

P.T.O.

Q6) Explain how the 1803 Marbury case established the concept of judicial review. What impact has judicial review had on the growth of the Indian Constitution?

Q7) Describe the types of constitutions. What are the benefits and limitations of comparative constitutional study in drafting new constitutions?

Q8) Elaborate upon the three elements which form part of the English concept of 'Rule of Law' according to A.V. Dicey.

Q9) With reference to the Doctrine of State Action, explain why Constitutional Law is considered a branch of Public Law.

PART - C **[2 × 5 = 10]**

***Q10)* Write Short Notes On (Any Two) :**

a) Common Law of England and its Heritage

b) Special Functions of the Judiciary in a Federation

c) U.S. Presidential system of government

d) Spirit of the Constitution

CLWPOL2101 23.63.142.18 11/05/2026 00:31:04

APR 2026

Total No. of Questions : 10]

PF-2421

[6632]-85
T. Y. B.A. LL.B.
(Third Year of Five Year Law Course)
LDSE-0608 : COMPARATIVE CONSTITUTIONS
(2023 Pattern) (CBCS) (Semester - VI)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना :
1) *भाग 'अ' मधून कोणतेही दोन प्रश्न उत्तर द्या. भाग अ मधील प्रत्येक प्रश्न 15 गुणांकरिता आहे.*
2) *भाग 'ब' मधून कोणतेही तीन प्रश्न उत्तर द्या. भाग ब मधील प्रत्येक प्रश्न 10 गुणांकरिता आहे.*
3) *भाग 'क' मधील प्रश्न क्र. 10 दिलेल्या निर्देशानुसार उत्तर द्या. प्रश्न क्र. 10, 10 गुणांकरिता आहे.*

भाग - अ

[2 × 15 = 30]

प्रश्न 1) 'संघराज्यवाद' (Federalism) या संज्ञेची व्याख्या करा. अमेरिका आणि भारतातील स्पर्धात्मक संघराज्यवादापासून सहकारी संघराज्यवादापर्यंत (Competitive federalism to Comperative federalism) ऐतिहासिक उत्क्रांतीचा मागोवा घ्या.

प्रश्न 2) संविधानांचा उदारमतवादी अर्थ (Liberal constitutional intepretation) का लावला जातो आणि उदारमतवादी स्पष्टीकरणाच्या (Liberal constitutional interpretation) मर्यादा काय आहेत? भारतीय राज्यघटनेचा अर्थ लावण्याच्या काही महत्त्वाच्या उदाहरणांची चर्चा करा.

प्रश्न 3) लिखित संविधानाचे औचित्य (Justiciability of a written constitution) म्हणजे काय? फ्रान्स, चीन व भारत या देशांच्या संविधानांचे औचित्य (Justiciability) स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) लिखित घटनेत दुरुस्ती (Constitution Amendment) का आवश्यक आहे? अमेरिका, ऑस्ट्रेलिया व भारत या राज्यघटनेंनुसार सुधारित (Constitutional Amendment) अधिकार स्पष्ट करा.

P.T.O.

भाग - ब

[3 × 10 = 30]

प्रश्न 5) भारतीय राज्यघटनेचा अर्थ लावताना परदेशी उदाहरणे (Foreign Precedents) का समर्पक आहेत? भारतीय राज्यघटनेचा अर्थ लावताना भारतीय सर्वोच्च न्यायालयाने परदेशी उदाहरणे (Foreign Precedents) फेटाळून लावली अशा काही महत्त्वाच्या घटनांची चर्चा करा.

प्रश्न 6) 1803 च्या मारबरी खटल्याने न्यायालयीन पुनरावलोकनाची (Judicial Review) संकल्पना कशी प्रस्थापित झाली, ते स्पष्ट करा. न्यायालयीन पुनरावलोकनाचा (Judical Review) भारतीय राज्यघटनेच्या वाढीवर काय परिणाम झाला आहे?

प्रश्न 7) संविधानाचे प्रकार स्पष्ट करा. नवीन राज्यघटना तयार करण्यात तुलनात्मक घटनात्मक अभ्यासाचे (Comparative constitution study) फायदे आणि मर्यादा काय आहेत?

प्रश्न 8) ए.व्ही. डायसी यांच्या मते, "कायद्याचे राज्य" (Rule of Law) या इंग्रजी संकल्पनेचा भाग असलेल्या तीन घटकांचे तपशीलवार वर्णन करा.

प्रश्न 9) राज्य कृतीच्या सिद्धांताच्या (Doctrine of State Action) संदर्भात, घटनात्मक कायदा (Constitutional Law) सार्वजनिक कायद्याची (Public Law) शाखा का मानली जाते हे स्पष्ट करा.

भाग - क

[2 × 5 = 10]

प्रश्न 10) लघु नोंदी लिहा (कोणतेही दोन)

अ) इंग्लंडचा सामान्य कायदा आणि त्याचा वारसा

(Common Law of England and its Heritage)

ब) फेडरेशनमध्ये न्यायपालिकेची विशेष कार्ये

क) अमेरिकन अध्यक्षीय शासन प्रणाली (U.S. Presidential system of government)

ड) संविधानाचा आत्मा (Spirit of the Constitution)

CLWP012101 123.63.142.18 11/05/2026 09:31:04

APR 2026

Total No. of Questions : 10]

SEAT No. :

PF2422

[Total No. of Pages : 4

[6632]-86

Third Year B.A.LL.B. (Five Year Law Course)

LGE-0609 : MEDIA LAWS

(2023 Pattern) (CBCS) (Semester - VI)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) *Answer any two questions from Part-A. Each question in part-A is for 15 marks.*
2) *Answer any three questions from Part-B. Each question in part-B is for 10 marks.*
3) *Answer any two short notes from Part-C. Each question in part-C is for 05 marks.*

CLWP012111 103.180.210.86 13/05/2026 09:30:42

PART - A **[2×15=30]**

Q1) Explain in detail the various functions of the media.

Q2) Explain the Historical Foundations of Media laws in the UK, USA and India.

Q3) Write in detail the regulatory provisions governing cable operators and content in India under the Cable Television Networks (Regulation) Act, 1995.

Q4) What do you mean by freedom of the Media? Discuss in detail various facets of freedom of Speech and expression.

P.T.O.

PART - B [3×10=30]

Q5) Discuss the legal dimension of the media and the judiciary with reference to the contempt of court law.

Q6) Define Media and write in detail various kinds of media.

Q7) Explain the role of the Cinematograph Act, 1952, in regulating film content and certification in India.

Q8) Define the term freedom of the media with special reference to UDHR, ICCPR & ECOSOC.

Q9) Discuss the role and responsibilities of Prasar Bharti, and its impact on public broadcasting under the Prasar Bharti Act, 1990.

PART - C [2×5=10]

Q10) Write short notes : (Any two)

a) Reasonable Restrictions.

b) Infringement of Intellectual Property Rights.

c) Advertising Standards Council of India (ASCI).

d) Violence against media persons and the law.

CLWP012111
103.180.210.86 13/05/2026 09:30:42

Total No. of Questions : 10]

APR 2026

PF2422

[6632]-86

Third Year B.A.LL.B. (Five Year Law Course)

LGE-0609 : MEDIA LAWS

(2023 Pattern) (CBCS) (Semester - VI)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना :-

1) भाग-अ मधील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या. भाग-अ मधील प्रत्येक प्रश्न 15 गुणांचा आहे.

2) भाग-ब मधील कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे द्या. भाग-ब मधील प्रत्येक प्रश्न 10 गुणांचा आहे.

3) भाग-क मधील कोणत्याही दोन टीपा लिहा. भाग-क मधील प्रत्येक प्रश्न 5 गुणांचा आहे.

भाग-अ [2×15-30]

प्र.1) माध्यमांच्या विविध कार्यांचे सविस्तर स्पष्टीकरण द्या.

प्र.2) युनायटेड किंगडम, अमेरिका आणि भारत या देशांमधील प्रसारमाध्यम कायद्यांचा ऐतिहासिक प्रथा स्पष्ट करा.

प्र.3) भारतातील केबल ऑपरेटर आणि आशय यांचे नियमन करणाऱ्या, 'केबल टेलिव्हिजन नेटवर्क्स (नियमन) अधिनियम, 1995 अंतर्गतच्या नियामक तरतुदी सविस्तरपणे लिहा.

प्र.4) 'माध्यमांचे स्वातंत्र्य' म्हणजे काय? 'भाषण आणि अभिव्यक्ती स्वातंत्र्या' चे विविध पैलू सविस्तर लिहा.

CLWP012111 103.180.210.86 13/05/2026 09:30:42

भाग–ब **[3×10=30]**

प्र.5) न्यायालय अवमान कायद्याच्या संदर्भात, प्रसारमाध्यमे आणि न्यायव्यवस्था यांच्यातील कायदेशीर पैलूंचे सविस्तर स्पष्टीकरण द्या.

प्र.6) माध्यमांची व्याख्या करा आणि माध्यमांचे विविध प्रकार सविस्तरपणे लिहा.

प्र.7) भारतातील चित्रपटांचे नियमन आणि प्रमाणीकरण यामध्ये 'सिनेमॅटोग्राफ अधिनियम, 1952' ची भूमिका सविस्तर स्पष्ट करा.

प्र.8) UDHR, ICCPR आणि ECOSOC यांचा विशेष संदर्भ देऊन 'माध्यमांचे स्वातंत्र्य' ही संज्ञा परिभाषित करा.

प्र.9) प्रसार भारती कायदा, 1990 अंतर्गत प्रसार भारतीची भूमिका व जबाबदाऱ्या, तसेच सार्वजनिक प्रसारणावर होणारा परिणाम स्पष्ट करा.

भाग–क

प्र.10) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[2×5=10]**

अ) वाजवी निर्बंध

ब) बौद्धिक संपदा हक्कांचे उल्लंघन

क) ॲडव्हर्टायझिंग स्टँडर्ड्स कौन्सिल ऑफ इंडिया

ड) माध्यमकर्मींवरील हिंसाचार आणि कायदा

CLWP012111 103.180.210.86 13/05/2026 09:30:42